

РЕЦЕНЗИЯ
НА ДИСЕРТАЦИОНЕН ТРУД
на тема: „Обучение в компетентности за
справяне с проблема съзависимост”
на Десислава Иванова
рецензент проф. Людмил Кръстев

Дисертацията е посветена на един неизследван у нас въпрос от глобалния проблем за наркоманията, а именно преживяванията и поведението на близките на зависимите лица. По принцип фокусът на всички провеждани досега изследвания е насочен към психологичните особености на наркозависимите, но не се обръща внимание на тези които са около тях, а те страдат – дори може да се каже, че са в ролята на жертви и очевидно имат не по малка нужда от специализирана помощ и подкрепа от самите зависими.

Мотивацията на авторката за избора на тема не е случайна, а е свързана с факта, че тя работи в Областния съвет по наркотични вещества - Благоевград, което показва, че има опит и познава същността на разглеждания феномен.

Дисертацията има класическа структура в три основни глави, обобщение и изводи с общ обем от 181 страници.

Теоретичният обзор разкрива, че докторантката познава водещите постижения в тази област. Добре очертани са параметрите на понятията „зависимост” и „съзависимост”, като са представени основните теоретични подходи към тях – бихевиористичен, когнитивен, психоаналитичен, транзакционен анализ и системен подход. Интересна е идеята, която приема и от която се ръководи Десислава Иванова за съзависимостта и тя може да се обобщи в следното: съзависимостта се използва за описание на

хора, чийто живот е силно повлиян от взаимоотношенията им с човек, пристрастен към химически вещества. Съзависимият партньор на наркомана или алкохолика развива нездравословен модел на справяне с трудностите в живота като реакция на нечия чужда злоупотреба с различни наркотични вещества.

Специален параграф е посветен на динамиката при функционирането на семейството, в което има наркозависими лица. Много добре са изяснени поведенческите модели на съзависимите и зависими лица, техните реакции и взаимоотношения.

Във втора глава са представени целта, задачите и хипотезите на изследването. Обектът на изследването е описан ясно и достатъчно информативно. Докторантката демонстрира особено добри умения и компетентност при представянето на методиката, процедурата и статистическата обезпеченост за обработване на резултатите от изследването. Методическият инструментариум е описан в детайли и логическа последователност. Избран е и е реализиран умело методически подход, който съответства на стандартите на съвременните емпирични психологически изследвания. Концептуалният модел, представен във втора глава, задава рамката на собственото изследване: ясно формулирани цел, задачи и хипотези. Подбрани са набор от методики –въпросници и тестове, релевантни на общия замисъл на изследването и на конкретните му изследователски задачи. Събраните емпирични данни са внушителен масив, от който анализът може да извлече интересни връзки и зависимости.

Искам да подчертая едно безспорно достойнство на дисертацията – провеждането на класически психологичен експеримент с контролни и експериментални групи. Факт е, че провеждането на експеримент е рядкост в дисертационните трудове. Експериментът е насочен към формирането (обучението) на умения за справяне с психологичните и

поведенчески проблеми при съзависимите лица. Подробно описани са модулите на формиращия експеримент: разпознаване и отреагиране на чувствата, контролиращо поведение, намиране на граници, отстраняване.

В трета глава са представени резултатите от изследванията и експеримента по методики. Този подход позволява да се видят промените при изследваните лица, настъпили след формиращия експеримент.

Научните и практически приноси на дисертационния труд са измерими с предложената и проведена обучителната програма. Получените резултати от второто изследване, както и от сравнението между двете групи (контролна и експериментална), недвусмислено са в подкрепа на идеите на авторката за необходимостта от системна работа със съзависимите. Представените резултати от първото проведено изследване (преди провеждането на експерименталната програма), показват, че стойностите са във високите и много високите нива на депресия и тревожност, освен това лицата са с неадекватни и неефективни копинг стратегии.

След проведената обучителна програма със съзависимите, докторантката представя резултати, които събуждат респект към обучението в компетентности за справяне с проблема съзависимост. Резултатите от второто изследване, както и от съпоставката между двете групи (контролна и експериментална) категорично защитават проведеното обучение и недвусмислено ни насочват към препоръчването на този вид интервенции при работа със съзависимите.

Приложно-практическата стойност на трудът е безспорна, а неговата научно-изследователска програма е впечатляваща, както с размаха в броя на изследваните лица в началният и заключителният констатиращ етап, така и във формирането на експерименталната група и прецизността при провеждането на обучителната програма.

Така реализираната експериментална програма, която се явява адаптирана за българските условия, доказва че формирането (обучението) на умения за справяне с психологическите и поведенчески проблеми при съзависимите лица са възможни, чрез прилагане на релевантни на нуждите им модели на работа.

Получените данни позволяват, а може би дори задължават всеки работещ в сферата на зависимостите да има предвид и семейството на зависимите, и в тази връзка апробираната програма е ценен методически инструмент.

Направените в края на труда изводи и заключение са логичен завършек на дисертацията. Приносните моменти отразяват точно и ясно постиженията на дисертационния труд.

Представеният автореферат адекватно описва дисертационната разработка, като включва и активността на докторанта за публикуване на своите проучвания в редица научни печатни издания и участия на научни форуми.

В заключение: предложеният ми за рецензиране труд е реализиран на високо научно равнище и независимо от направените препоръки и бележки, смятам, че представеното изследване е особено актуално по своята същност, представя докторантката като владееща и прилагаща изследователски техники за анализ и обобщение на получените данни. Всичко това ми дава основание да оценя достойно и високо научно-изследователските компетенции на докторант Десислава Иванова и да гласувам с “Да” за присъждането и на образователна и научна степен “доктор”.

Благоевград
06.06.2013 г.

Рецензент:.....
проф. д.пс.н. Л. Кръстев